

**ČASOPISI ZA DECU:
JUGOSLOVENSKO NASLEĐE
1918-1991**

NAUČNI SKUP

7-8. DECEMBAR 2017.

**PROGRAMSKA KNJIGA
(PROGRAM, APSTRAKTI, BIOGRAFIJE)**

INSTITUT ZA KNJIŽEVNOST I UMETNOST

KRALJA MILANA 2, BEOGRAD

Program rada skupa

Biblioteka Instituta za književnost i umetnost

7. decembar 2017.

10 časova

Pozdravna reč

dr Bojan Jović, direktor Instituta za književnost i umetnost

dr Tijana Tropin

dr Stanislava Barać

Prva sesija

Predsedavajuća: Sanja Petrović Todosijević

- 10:20–10:40 **dr Biljana Andonovska** (Institut za književnost i umetnost, Beograd): *Budućnost (bez) Budućnosti* (1920): prvi komunistički književni časopis za decu u Kraljevini SHS
- 10:40–11:00 **prof. dr Zorana Opačić** (Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu): Periodika za decu 30-ih godina 20. veka: od jugoslovenske ideologije do borbe za moderni izraz (na primeru listova *Jugoslovenče* i *Politika za decu*)
- 11:00–11:20 **ma Jelena Lalatović** (Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu): „Jugoslovenski srednji vek“ – diskursi nacionalizma, modernizacije i tradicije u časopisu *Jugoslovenče*

Diskusija i pauza za kafu

- 12:00–12:20 **dr Ana Batinić** (HAZU, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe): Ilustrovani mjesečnik *Zoološki vrtić* (1933–1937)
- 12:20–12:40 **doc. dr Valentina Hamović** (Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu): *Politikin* dodatak za decu od 1934. do 1941. godine

- 12:40–13:00 **doc. dr Jelena Panić Maraš** (Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu): Kako se kalio Koča

Diskusija

13:30–15:00 Ručak

Druga sesija

Predsedavajuća: Eva Kovolik

- 15:00–15:20 **ma Milica Ćuković** (Institut za književnost i umetnost, Beograd): U Zmajevom krugu: Tihomir Ostojić kao saradnik pedagoško-zabavnog lista *Dečije novine*
- 15:20–15:40 **Melanija Rimar** (Odgovorna urednica časopisa za decu *Zagradka*): Časopisi za decu na rusinskom jeziku *Naša zagradka* (1937–1941) i *Pionirska zagradka* i *Zagradka* (od 1947)
- 15:40–16:00 **dr Krinka Vidaković Petrov** (Institut za književnost i umetnost, Beograd): Jugoslovenski jevrejski časopis za decu *Haaviv* (1919–1940)

Diskusija

- 16:20–16:40 **mr Snežana Nenezić** (Narodna biblioteka Kruševac): Dečja periodika u Srbiji između dva svetska rata: *Politikin Zabavnik* 1939–1941
- 16:40–17:00 **dr Predrag Todorović** (Institut za književnost i umetnost, Beograd): Tarzan u stripu
- 17:00–17:20 **dr Stanislava Barać** (Institut za književnost i umetnost, Beograd): Časopis *Smilje*, Mato Lovrak i pitanje jugoslovenskog nasleđa

Diskusija

8. decembar 2017.

Treća sesija

Predsedavajuća: Biljana Andonovska

- 10:00–10:20 **prof. dr Bojan Đorđević** (Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu): Prilozi iz dečje književnosti u okupacijskoj štampi
- 10:20–10:40 **dr Virna Karlić i mr Sanja Šakić** (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu): Doba reda, steg i čestitosti: ideologija u dječjem časopisu *Ustaška uzdanica* 1941–1945

Diskusija i pauza za kafu

- 11:00–11:20 **prof. dr Sanja Roić** (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu): Od *Pionira* do *Duge*, transformacija jednog časopisa
- 11:20–11:40 **dr Jelena Milinković**: Jelena Bilbija i *Poletarac* u kontekstu pionirske štampe
- 11:40–12:00 **dr Marijana Hameršak** (Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb): *Naš pionir* i (o)tisak izbjeglištva

Diskusija

12:30–14:00 Ručak

Četvrta sesija

Predsedavajuća: Sanja Roić

- 14:00–14:20 **dr Eva Kovolik** (Seminar za slavistiku Univerziteta Marin Luter Hale-Vitenberg): Kako je *Zmaj* (1954–1992) uspeo da preživi: književne strategije *Zmaja*, književnog časopisa za decu, u vreme tranzicije

- 14:20–14:40 **dr Sanja Petrović Todosijević** (Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd): Slika oca u jugoslovenskim časopisima za decu od kraja Drugog svetskog rata do šezdesetih godina 20. veka

Diskusija

- 15:00–15:20 **prof. dr Svetlana Kalezić Radonjić** (Filozofski fakultet u Nikšiću): *Pobjeda za djecu*: ideologija i uređivačka politika
- 15:20–15:40 **dr Tijana Tropin** (Institut za književnost i umetnost, Beograd): Pipci i rakete: razvoj naučnofantastične ilustracije u srpskoj periodici za decu i omladinu jugoslovenskog perioda, na primeru *Politikinog zabavnika*

Diskusija i pauza

Peta sesija

Predsedavajuća: Zorana Opačić

- 16:00–16:20 **doc. dr Višnja Mičić** (Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu): Negovanje pretčitalaca: Didaktičko-metodičke funkcije periodike za najmlađe na primeru časopisa *Zeka* (od 1970. do 1991)
- 16:20–16:40 **ma Nemanja Karović** (Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu): Poetika kratke priče u dečjem listu *Tik-Tak*
- 16:40–17:00 **ma Strahinja Polić** (Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu) Uređivačka politika časopisa *Venac* (1972–1991) i njegove strategije u izgradnji književne svesti omladinskog uzrasta

Diskusija

Završna diskusija

Uređivački odbor skupa

prof. dr Jovan Ljuštanović (Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Novi Sad)

dr Marijana Hameršak (viša naučna saradnica Instituta za etnologiju i folkloristiku, Zagreb)

doc. dr Sanja Lovrić Kralj (Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu)

dr Eva Kovolik (naučna saradnica Seminara za slavistiku Univerziteta Marin Luter Hale-Vitenberg)

prof. dr Zorana Opačić (Učiteljski fakultet, Univerzitet u Beogradu)

dr Tijana Tropin (naučna saradnica Instituta za književnost i umetnost, Beograd)

dr Stanislava Barać (naučna saradnica Instituta za književnost i umetnost, Beograd)

Urednice skupa

dr Tijana Tropin (naučna saradnica Instituta za književnost i umetnost, Beograd)

dr Stanislava Barać (naučna saradnica Instituta za književnost i umetnost, Beograd)

Naučni skup se organizuje u okviru istraživačkih projekata *Uloga srpske periodike u formiranju književnih, kulturnih i nacionalnih obrazaca (178024)* i *Srpska književnost u evropskom kulturnom prostoru (178008)* Instituta za književnost i umetnost.

Institut za književnost i umetnost

Kralja Milana 2, 11 000 Beograd

www.ikum.org.rs

APSTRAKTI IZLAGANJA

Biljana Andonovska

(Institut za književnost i umetnost, Beograd)

Budućnost (bez) *Budućnosti* (1920): prvi komunistički književni časopis za decu u Kraljevini SHS

„Zabavno-poučni list DECE organizovanih radnika“ *Budućnost* izlazio je u Beogradu tokom 1920. godine, a obustava njegovog izlaženja vezana je za Obznanu i zabranu rada KPJ, čiji je organ i ovaj list bio. U radu ćemo pre svega opisati taj rani i retki primer komunističkog *književnog* glasila posvećenog najmlađoj populaciji: njegov organizacioni okvir, programska načela, tipologiju književnih priloga koje je objavljivao i značaj koji je poklanjao ilustracijama i tehničkom uređenju lista. Uz stalno izveštavanje o vaspitno-obrazovnim inovacijama u revolucionarnoj Rusiji kao „dečjem raju“, *Budućnost* je strateški usmerena na raskrinkavanje ideološkog miraža i „odbranu“ proleTERSKE dece od klasno utemeljenog, buržoaskog vaspitanja, školstva i vrednosti, te se njena kritička pedagogija može opisati i kao *kontravaspitna*. Za svoje čitaoce *Budućnost* kreira i posebnu vrstu literarnih sadržaja, koje ćemo sagledati iz perspektive kritičkog koncepta tzv. *radikalne književnosti za decu*. Iako će časopis, s nešto izmenjenom koncepcijom, biti obnovljen u međuratnom periodu (1923–1928), i iako će kulturnopolitički milje socijalističke Jugoslavije oživeti i relegitimisati mnoge njegove postavke i ideale, za kratkoveku *Budućnost* zapravo je određujuće ono što je u njoj, istorijski posmatrano, bilo *bez budućnosti* – diskurzivna pozicija časopisa koji (*slobodno*) agituje za nove oblike dečje proleTERSKE kulture i vaspitanja unutar (*još uvek*) građansko-kapitalističkog društvenog okruženja.

Stanislava Barać

(Institut za književnost i umetnost, Beograd)

Časopis *Smilje*, Mato Lovrak i pitanje jugoslovenskog nasleđa

Izlaganje nastoji da definiše pojam jugoslovenskog nasleđa u odnosu na dečiju kulturu koja je stvarana u okvirima dve jugoslovenske državne zajednice. Hrvatski dečiji časopis *Smilje* (1873–1945) zbog svoje dugotrajnosti i kontinuiranog izlaženja omogućava da se sagledaju dis/kontinuiteti jugoslovenskih tendencija na polju dečije književnosti unutar Austrougarske monarhije, zatim Kraljevine SHS/Jugoslavije i pod NDH. Drugi fokus u radu odnosi se na delo Mate Lovraka, koje predstavlja sponu između časopisa *Smilje* i socijalističkog perioda kada je taj časopis samo deo književnoistorijskog nasleđa. U filmu *Vlak u snijegu* (1976), snimljenom po jednom od dva najčitanija Lovrakova romana, u kojem se *Smilje* pojavljuje kao važan motiv, odvija se svojevrsna rehabilitacija ovog časopisa. Isto tako, simbolički se uspostavlja kontinuitet između relativno skrivenog levičarskog ideološko-književnog toka u časopisu *Smilje* i dečije kulture socijalističke Jugoslavije. Dati procesi pratiće se kroz paralelnu dijahronijsku analizu uvodnih članaka časopisa *Smilje* u periodu 1916–1945 i pripovedaka Mate Lovraka objavljivanih u istom časopisu od 1924. do 1943.

Ana Batinić

(HAZU, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe)

Ilustrovani mjesečnik *Zoološki vrtić* (1933–1937)

Godine 1933. kao „ilustrovani mjesečnik“ pokrenut je u Zagrebu *Zoološki vrtić* (1933–1937), časopis koji je Ministarstvo prosvjete odobrilo kao lektiru učenicima te za korištenje u svim školskim knjižnicama. Ovo je vjerojatno prvi specijalizirani časopis za zootematiku u Hrvatskoj. Svaki je broj opremljen brojnim ilustracijama i fotografijama flore i faune a izlazio je pod uredništvom Ante Čeha te kasnije Ive Manasteriotija. U nekoliko godina objavljivanja donosio je niz uglavnom neknjiževnih, znanstveno-popularnih, stručnih i edukativnih priloga o pojedinim životinjskim vrstama i njihovim staništima, o zaštiti životinja i životinjskim pravima, potom o osnutku, razvoju i povijesti zagrebačkog zoološkog vrta, ali i strip u nastavcima *Hecarije jopčjeg para Štefa i Štefeka...* Namjera je rada osvijetliti navedeni časopis s obzirom na kontekst njegova pokretanja, uređivačku politiku i suradnike koje je okupljao te stavove i svjetonazore koje je propagirao svojim sadržajem ne samo dječjoj publici, nego i odraslim čitateljima zainteresiranima za prirodoslovlje. Ukratko, s osnovnim metodološkim uporištem u kulturnoj animalistici kao relativnoj mladoj ali propulzivnoj interdisciplinarnoj posthumanističkoj disciplini, bavit ćemo se dosad neopravdano zanemarenim i minoriziranim kulturnim fenomenima: ljudskim odnosom prema životinjskom koji je moguće iščitati na temelju objavljenih članaka, časopisom kao medijem u okviru mediologije a sve to unutar širega konteksta razvoja hrvatske dječje književnosti tridesetih godina prošloga stoljeća.

Krinka Vidaković Petrov

(Institut za književnost i umetnost, Beograd)

Jugoslavenski jevrejski časopis za decu *Haaviv* (1919–1940)

Haaviv je bio prvi specifično jevrejski časopis za decu i omladinu u međuratnoj Jugoslaviji. Pokrenut je 1919. godine u Zagrebu, izdavalo ga je Povjereništvo židovskog narodnog fonda za Jugoslaviju, a bio je namenjen jevrejskoj mladeži kako iz aškenaskih, tako i iz sefardskih zajednica na području Jugoslavije. Izlazio je kao mesečnik na srpskohrvatskom jeziku sve do 1940. Tokom međuratnog razdoblja pokrenuta su mnoga jevrejska glasila (novine i časopisi) u Jugoslaviji. Dok je *Haaviv* bio namenjen prevashodno deci, *Hanoar* i *Gideon* bili su usmereni na omladinu starijeg uzrasta. U isto vreme se u Jugoslaviji javljaju i prvi primeri jevrejske dečije književnosti (izvorne i prevodne) koji su objavljivani kako u *Haavivu*, tako i u posebnim izdanjima. Višegodišnji urednik *Haaviva* bio je Šmuel Romano, pripadnik sefardske zajednice, rođen 1906. u Sarajevu, koji je doktorirao u Zagrebu, gde se i nastanio s porodicom. Autor je prvog rečnika jevrejsko-španskog jezika u Jugoslaviji, kao i mnogih eseja i pesama, a bavio se i prevođenjem. Ubijen je u Jadovnu 1941.

Bojan Đorđević

(Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu)

Prilozi iz dečje književnosti u okupacijskoj štampi

U radu će se govoriti o specifičnim obeležjima dečje književnosti u dnevnoj i nedeljnoj periodici tokom Drugog svetskog rata u tzv. Nedićevoj Srbiji i tzv. Nezavisnoj državi Hrvatskoj. Nastojaće se da se uoči kako su se prilozi za decu uklapali u novi ideološki diskurs, te koliko su (ako su

uopšte) autori mogli da ga zaobiđu. Pokazaće se u kojoj meri se dečija književnost još uvek oslanjala na proverene autore i obrasce stvaranja iz vremena između dva svetska rata, a u kojoj meri su bila jaka nastojanja za radikalnim presekom dotadašnje tradicije.

Svetlana Kalezić Radonjić
(Filozofski fakultet u Nikšiću)

Pobjeda za djecu: ideologija i uređivačka politika

Prvi podlistak za djecu u okviru dnevnog lista (*Pobjeda*) u Crnoj Gori pojavio se početkom 1986. godine, po uzoru na beogradsku *Politiku za decu*. Tokom naredne dvije decenije mijenjao je svoju pojavnost u skladu sa uređivačkom politikom, varirajući do posljednjeg broja stvaralaštvo za djecu i stvaralaštvo djece, uz prisustvo intervjuja i rubrika edukativnog karaktera. U radu se bavimo periodom od 1986. do 1991. godine, koji je značajno bio obilježen ideologijom što je očigledno iz zastupljenih sadržaja. U završnom dijelu rada kratko ćemo se osvrnuti i na osobenosti *Pobjede* za djecu nakon ovog perioda uz markiranje uticaja koji je ovaj podlistak imao na dječije časopise pokrenute tokom njegovog izlaženja.

Virna Karlić, Sanja Šakić
(Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Doba reda, stege i čestitosti: ideologija u dječjem časopisu Ustaška uzdanica 1941–1945

Rad se bavi *Ustaškom uzdanicom*, dječjim časopisom iz doba Nezavisne države Hrvatske (1941–1945). Riječ je o publikaciji namijenjenoj djeci u dobi od sedam do jedanaest godina. U uvodnim poglavljima predstavljaju se osnovni podaci o časopisu te o njegovoj ciljanoj čitateljskoj publici – pripadnicima najmlađe dobne skupine (*voda*) Ustaške mladeži, sastavnice Ustaškog pokreta. Središnji dio rada posvećen je analizi uredničke politike časopisa, s posebnim naglaskom na zastupljenosti i tipu prezentacije ideoloških, propagandnih sadržaja. Osim toga, preispituje se utjecaj službene jezične politike NDH na jezik časopisa. U završnom poglavlju iznose se zaključci i prijedlozi za daljnja istraživanja.

Nemanja Karović
(Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu)

Poetika kratke priče u dečjem listu Tik-Tak

Radom se nastoje istražiti poetičke odlike kratkih priča objavljenih u dečjem listu *Tik-Tak*. U središtu hermeneutičke pažnje nalazi se rubrika *Pesma, priča*, budući da su u njoj smešteni narativni oblici koji su oslobođeni prekomerne didaktične, vaspitne ili ideološke tendencioznosti, odnosno lišeni korišćenja u neumetničke svrhe. Iako su pomenuti pripovedni tekstovi poetički veoma raznoliki, jer nastaju iz pera brojnih autora, njihovim analiziranjem teži se širem sagledavanju ukupnog poetičkog profila navedene rubrike. Jedan od ključnih ciljeva rada jeste istraživačko traganje za mogućim poetičkim dominantama ili konstantama ispoljenim u kratkim pričama, a zatim i njihovo promatranje u kontekstu društveno-istorijskog trenutka u kojem su objavljivane, kao i u kontekstu implicitnih programskih ciljeva različitih uređivačkih

politika. Pri ispitivanju pripovednih tekstova naročita pažnja posvećena je pitanjima narativnih tehnika i specifičnostima tematsko-motivskog registra, zatim slici sveta i deteta, fenomenima mašte i igre, zatim problemima koji se tiču moralnih vrednosti, odnosa prema istoriji i drugim kulturama, a potom i pitanju aksiološkog statusa vladajuće ideologije. U radu se, međutim, istražuju i sistematizuju i one rubrike koje su zasnovane na različitim oblicima narativnosti, ali kojima prvenstveni cilj nije formiranje književno-umetničke celine, već korišćenje u svrhu pedagoškog sredstva. Takve su rubrike, recimo, *Istorijski kalendar* ili *Iz prošlosti naših naroda*, u kojima narativizacija služi postizanju veće prijemčivosti sadržaja iz istorije, potom *Dogodilo se na času* ili *Tik-Tak ogledalo*, gde su objavljivane poučne i humoristične anegdote sa izraženom vaspitnom funkcijom, kao i *Ratna priča*, u kojoj je kroz partizanske doživljaje Mirka i Slavka negovana i baštinjena tradicija NOB-a.

Eva Kovolik

(Seminar za slavistiku Univerziteta Martin Luter Hale-Vitenberg)

Kako je *Zmaj* uspeo da preživi? (Književne) Strategije *Zmaja* – književnog časopisa za decu u vreme tranzicije

U socijalističkoj Jugoslaviji postojao je veliki izbor raznovrsnih dečjih časopisa. Međutim, mnogo tih časopisa nije preživelo vreme političke transformacije, bilo iz ideoloških, bilo iz ekonomskih razloga. Jedan od izuzetaka je *Zmaj*, časopis koji je izradio svoj profil kao „književni“ časopis za decu i koji je kao takav uspeo izlaziti i tokom devedesetih godina. U skiciranom prilogu zanimaju nas razlozi, a pre svega strategije koje su *Zmaju* omogućavale dalje pojavljivanje i pod novim političkim okolnostima. Zbog toga se koriste godišta od 1988. do 1992. godine časopisa kao najvažniji istraživački materijal. A glavna i za analizu vodeća pitanja su sledeća: Kojoj publici se obraćao *Zmaj* u okviru cele Jugoslavije (po uzrastu i po regionu)? Da li postoje promene po tom pitanju u poređenju sa ranijim godištim? Koji književni i tematski izbor je časopis pružio mladim čitaocima (autori, žanrovi, tematski okvir tekstova)? Kako se časopis na direktan ili indirektan način pozicionirao po ideološkim pitanjima ili: da li se časopis (možda subverzivno) suprotstavio različitim ideološkim diskursima pre i/ili tokom tranzicije (uključujući konkretna oblikovanja u časopisu kroz tekst, sliku, igru itd.)? Pored toga, zanimaju nas uloga i uticaj važnih ličnosti oko *Zmaja*, pre svega uloga glavne urednice i autorke za decu Mire Alečković.

Jelena Lalatović

(Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu)

„Jugoslovenski srednji vek“ – diskursi nacionalizma, modernizacije i tradicije u časopisu *Jugoslovenče*

U ovom radu analiziramo rubriku *Jugoslovenski velikani* u časopisu *Jugoslovenče*, jer je unutar časopisa predstavljala poziciju „kurikularne reforme“ tj. mesto na kome se formirao pedagoško-didaktički diskurs o zajedničkoj prošlosti jugoslovenskih naroda. Metodološki okvir od kojeg polazimo u analizi jeste trostruk. Uvažavajući uvide R. Skoulsa (Robert Scholes) o periodici kao tekstualnom prostoru na kome se artikuliše i diskutuje modernost, kroz analizu rubrike *Jugoslovenski velikani* kao supstrata uredničke politike časopisa, nastojimo da pokažemo da konstrukcija jugoslovenskog srednjeg veka (izbor znamenitih „Jugoslovena“ iz daleke prošlosti i naracija o njima) nužno stoji u antagonističkom odnosu prema modernizaciji. Dalje, ovaj antimodernistički implus dovodimo u vezu sa ideologijom jugoslovenstva koju urednička

politika reprezentuje, ukazujući na kontradiktornosti i ograničenja tradicionalističkog i etnonacionalističkog shvatanja zajedništva jugoslovenskih naroda. Naposletku, međudnosc modernizacijskih procesa, ideologije jugoslovenstva i (pseudo)istoriografske naracije tumačimo pomoću kategorije roda, zbog čega je predmet naše analize i književnost objavljivana u časopisu *Jugoslovenče*. Oslanjajući se na istraživanja Rite Felski (Rita Felsky) i Nire Juval Dejvis (Nira Yuval Davis), koja su pokazala da je koncepte modernosti i nacije nemoguće shvatiti bez uvažavanja rodni politik na kojima, uglavnom prećutno, počivaju, nevidljivost žena kako u rubrici *Jugoslovenski velikani*, tako i u celom časopisu, dovodimo u vezu sa ograničenim brojem ženskih rodni uloga koje se u književnosti ovog časopisa predstavljaju kao poželjne za buduće Jugoslovenke.

Jelena Milinković

(Institut za književnost i umetnost u Beogradu)

Jelena Bilbija i *Poletarac* u kontekstu pionirske štampe

Kao deo projekta pionirske štampe nakon Drugog svetskog rata osniva se časopis *Poletarac* (1947). Prva urednica časopisa bila je Jelena Bilbija (1902–1964), književnica, prevoditeljka, glumica, novinarka, i komunistkinja. Cilj ovog izlaganja je da predstavi rane brojeve ovog časopisa, posebno u kontekstu pionirske štampe, kao i da rekonstruiše uredničku figuru Jelene Bilbije. Tokom Drugog svetskog rata osniva se časopis *Pioniri* (1944), čiji je prvi urednik bio Branko Ćopić. Ovim časopisom započinje istorija pionirske štampe, a on predstavlja i prvi list u novoj državi koji je namenjen deci. Neposredno nakon rata počinje da izlazi nedeljnik *Pionirske novine* (1946), kao i mesečnik *Poletarac* (1947). Doprinos ove štampe je izuzetan kada je o istoriji dečije književnosti i periodike reč, jer pomenuti časopisi predstavljaju mesta okupljanja čitave generacije pisaca koji su obeležili posleratnu književnost (za decu) kao što su Branko Ćopić, Arsen Diklić, Mira Alečković, Dušan Radović, Gvido Tartalja, Desanka Maksimović i mnogi drugi. Uredništvo pionirskih časopisa je bilo uslovljeno agitprop kulturnom politikom. Međutim, ova jasno profilisana i kontrolisana izdavačka politika, bazirana na državnom projektu stvaranja jugoslovenske republike, zasnivala se na važnim i značajnim konceptima kao što su industrijalizacija i modernizacija države, na idejama jugoslovenstva, bratstva i jedinstva, a kao najznačajnije, isticala je važnost emancipacije i obrazovanja, drugarstva i poštenja, i sve to kroz tekstove namenjene pionirima, dakle deci. *Pioniri*, *Pionirske novine* i *Poletarac* istovremeno su promovisali, a ujedno i konstituisali figuru pionira, kao idealne i idealizovane, uzorne figure deteta posleratnog jugoslovenskog društva. Takođe, *Poletarac*, kao i ostala pionirska štampa, predstavlja društvenu hroniku Jugoslavije, ali datu iz ugla okrenutog detetu, što je svrstava u važan izvor za proučavanje i razumevanje društvenih, kulturnih, ekonomskih i političkih događaja i fenomena FNRJ/SFRJ, čiji je deo i sama pionirska štampa.

Višnja Mičić

(Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu)

Negovanje pretčitalaca: Didaktičko-metodičke funkcije periodike za najmlađe na primeru časopisa *Zeka* (od 1970. do 1991)

Izdavačka kuća „Dečje novine“ obeležila je važan period jugoslovenske periodike za decu i mlade pre svega afirmisanjem i negovanjem domaćeg stripa, ali i pružanjem izbora časopisa za decu

prilagođenih odgovarajućem uzrastu, od časopisa *Zeka* namenjenog najmlađima, preko *Tik-taka* za učenike mlađih razreda, *Dečjih novina – lista za učenike osmogodišnje škole* do *Venca – omladinske revije za književnost i kulturu*. Upravo je težnja da se ponudi školski list čitalačkoj publici koja raste izuzetno inspirativna za proučavanje koncepcija i sadržaja koje ti listovi donose. Prvi u ovom nizu, časopis *Zeka* biće predmet našeg proučavanja u ovom radu. Pratićemo razvoj koncepcije ovog časopisa od njegovog osnivanja (1970), do poslednjeg broja u starom sastavu države (1991), premda je časopis nastavio da izlazi i nakon toga. Posvetićemo pažnju izboru sadržaja, posebno književnih tekstova, različitim vaspitnim uticajima koje je kroz taj izbor časopis mogao da izvrši. Ovde pre svega mislimo na one rubrike koje su se promenom uređivačke politike časopisa menjale, kao što je *priča iz rata, naše pozorište, ratni strip, Tik-tak u poseti Zeki, Iz čika Jovinog lista Neven* itd., a zatim sadržajima koji su ih zamenjivali, izmenama u koncepciji časopisa i načinima mogućeg uticaja na formiranje interesovanja najmlađih čitalaca – (pret)čitalaca. Centralni deo analize biće posvećen sadržajima kojima se upravo neguje pretčitalac – čitalac koji još nije ovladao čitalačkom veštinom. Ovde se misli na sadržaje usmerene ka podsticanju govornih, pretčitalačkih i grafomotoričkih sposobnosti dece, koji formiraju dečja početna interesovanja za pisanu reč, daju priliku za početne uspehe u ovladavanju simboličkim sistemom, poštujući pritom razvojni stupanj na kome se (pret)čitalac nalazi. S ovom funkcijom časopis nudi didaktičko-metodički oblikovane materijale kao što su slikopriče, situacioni rečnici, motoričke vežbe itd., kojima se predškolsko dete na zanimljiv način upoznaje sa pismenima. Upravo su ovo, pored ilustracija, jedini sadržaji kojima se dete kome je časopis namenjen samostalno bavi listajući časopis, dok za čitanje teksta zavisi od pažnje starijih. Stoga ćemo ovoj važnoj komponenti časopisa za najmlađe pokloniti dužnu pažnju.

Snežana Nenezic

(Narodna biblioteka Kruševac)

Dečja periodika u Srbiji između dva svetska rata: *Politikin Zabavnik* 1939–1941

Politikin Zabavnik jedan je od najpoznatijih, najtiražnijih i kulturološki najznačajnijih dečjih listova i časopisa na ovim prostorima. Prvi broj lista *Politikin zabavnik* pojavio se u utorak 28. februara 1939. godine, a poslednji, 220. u petak 4. aprila 1941. godine (ponovo pokrenut 1952. godine), kada je dostigao tiraž od 41.000 primeraka. Koštao je jedan dinar i izlazio dva puta nedeljno utorkom i petkom. Vd. odgovorni urednik lista bio je Miroslav Lim. Stevanović. Novinar Dušan Duda Timotijević bio je odgovoran za stripove, a Živojin Bata Vukadinović za tekstove. Ukrštene reči pisao je Vladislav Ribnikar. Ovaj rad usredsređen je na prisustvo stripa u datom periodu. *Politikin zabavnik* imao je, naime, ekskluzivno pravo na objavljivanje stripova Volta Diznija, te su tako srpska deca pratila dogodovštine Mikije, Šilje, Paje Patka... Stripovi koji su objavljeni u ovim brojevima jesu „Džim iz Džungle“ (Jungle Jim), „Pustolovine Malog Džonija“ (Ming Foo), „Doživljaji male Ane“ (Little Annie Rooney), „Usamljeni jahač“ (The Lone Ranger), „Red Rajder“ (Red Ryder), „Popaj“ (Thimble Theater), „Reporter Harper“ (Curley Harper), „Brik Bradford“ (Brick Bradford) i „King iz severne brigade“ (King of the Royal Mounted), „Virus, čarobnjak iz Mrtve šume“ (Virus, il mago della foresta Morta). Uređivačka politika lista bila je da se uporedo sa inostranim stripovima objavljuju i stripovi domaćih autora. Tokom 1939. godine na stranicama lista srpska deca su pratila dogodovštine beogradskih dečaka u stripu „Rista Sportista“ po tekstu Ljubinke Bobić i Miće Dimitrijevića, crteži Mome Markovića. Motivi i likovi iz narodnih pripovedaka takođe su našli prostora u *Politikinom zabavniku*. Đorđe Lobačev autor je stripa „Baš Čelik“ i „Čardak ni na nebu ni na zemlji“, a Konstantina Kuznjecova je nacrtao jedan strip iz ruske istorije o Petru Velikom.

Zorana Opačić

(Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu)

Periodika za decu 30-ih godina 20. veka: od jugoslovenske ideologije do borbe za moderni izraz (na primeru listova *Jugoslovenče* i *Politika za decu*)

Nedeljni podlistak *Politika za decu* i mesečni list *Jugoslovenče* izlazili su u Beogradu u istom periodu (od 1930, odnosno 1931. do početka Drugog svetskog rata). Oba lista bila su posvećena književnosti za decu, imala su široku čitalačku publiku i veliki uticaj: *Jugoslovenče* kao programski državni časopis (s preporukom ministra prosvete) Saveza učitelja za učenike osnovnih škola širom Jugoslavije a *Politika za decu* kao dodatak najčitanijih dnevnih novina u Srbiji. U radu ćemo uporediti dve sasvim različite uređivačke politike ovih listova, kako bismo ukazali na dva lica i funkcije periodike za decu međuratne književnosti. Osnovni cilj *Jugoslovenčeta* je ustanovljenje jugoslovenske ideologije u najmlađoj populaciji: veličanje kralja ujedinitelja, isticanje sloge među narodima, insistiranje na jednakosti (tekstovi se štampaju ćirilicom i latinicom) i upoznavanje sa različitim jugoslovenskim kulturama i regionima. Iako se prvo određuje kao književni a kasnije menja određenje u „dečji list“, njegova koncepcija je pre svega ideološka, pa i školska primenjivost (notni zapisi, predlozi za sportske vežbe i sl.). Zastupljeni su tekstovi značajnih pisaca svih naroda Jugoslavije (G. Tartalja, D. Bandić, D. Maksimović, M. Lovrak, O. Župančić, F. Bevč, I. Cankar, F. Levstik i dr.), ali glavninu sadržaja čini tradicionalna književna (i likovna) poetika i, još uočljivije, pamfletska poezija i članci sa jasnim ideološkim tendencijama. Sa druge strane, i pored svog sažetog obima (4 strane A4 formata) *Politika za decu* orjentisana je na srpsku književnost i ima prekretničku ulogu. Ona predstavlja ključno mesto susreta i polemičkih okršaja tradicionalne, zmajevske književnosti i avangardne poetike, a tu se prvi put štampaju i važni tekstovi ne samo međuratne, već i posleratne književnosti (A. Vučo, B. Ćopić i D. Maksimović). I pored skromne opreme, *Politika za decu* je izuzetno inovativna i u likovnom pogledu, pošto sadrži stripove sa Diznijevim junacima Đorđa Lobačeva, ilustracije, stripove i vizuelne rebuse Brane Cvetkovića i dr.

Jelena Panić Maraš

(Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu)

Kako se kalio *Koča*

U radu se istražuje proces oblikovanja poeme *San i java hrabrog Koče* Aleksandra Vuča u kontekstu časopisa u kojima je objavljivana. Pojava Aleksandra Vuča tridesetih godina 20. veka označila je radikalni raskid u odnosu na poeziju Jovana Jovanovića Zmaja i njegove epigone. Ovaj prelomni trenutak u prvom redu je poetički omogućen zastupanjem nadrealističkih načela u stvaralaštvu Aleksandra Vuča. Publikovanje Vučovih dela za decu zbio se nešto docnije u odnosu na njegovo književno stasavanje i prvenstveno je vezano za podlistak lista *Politika*. U okviru *Politike za decu* Vučova dela su originalna, avangardna, socijalno angažovana, antideduktivna, što samim tim podrazumeva okretanje ka dečjem svetu. Težište je na mašti, načelu igre, kao i razobličavanju ustaljenog jezičkog izraza preko slobodnog stiha, žargonizama, parodije, ironije, groteske itd. Pod pseudonimom Askerland u okviru *Politike za decu* objavio je najveći deo svojih dela za decu: „Putovanja i avanture hrabrog Koče (1930), „Ispravka Toze Trećavlije“ (1930), „Poludeli biciklet“ (1930), „Podvizi družine 'Pet petlića'“ (1931), „Santatuzin papagaj“ (1931) i „Kako je kit došao do Stanimirovog novca“ (1931). U odnosu na ostale priloge Vučovi su profilisani u duhu poetike nadrealizma. Od svih njih jedino se vratio poemi *Putovanja i avanture hrabrog Koče* koju je prerađenu tokom pedesetih godina objavljivao u časopisu *Pioniri* kada je

urednik bio Dušan Radović. Druga verzija Vučove poeme izlazila je tokom 1951. i 1952. godine u ovom časopisu, baš u isto vreme kada i *Alisa u zemlji čuda* Luisa Kerola. I pored jasnih ideoloških konotacija (spominjanje IB, primerice), pa čak i satiričnih tonova na aktuelna politička zbivanja tadašnje države, *Putovanja i avanture hrabrog Koče* zapravo su se izuzetno dobro uklopila u kontekst Radovićevih uredničkih načela zasnovanih na udaljavanju od poučnosti u poeziji za decu i približavanju estetskim kriterijumima. U tom kontekstu treba podvući da ako je Vučova pojava tridesetih godina u *Politici za decu* bila objava modernističkih tendencija, onda je njegovo književno vaskrsnuće u *Pionirima* pedesetih godina (ne treba smetnuti sa uma da je 1945. objavio *Titove pionire* u duhu socijalističkog realizma) nagoveštavalo njihovo obnavljanje u poeziji za decu gotovo simultano sa istim procesom u poeziji (recimo *Popina Kora*, Pavlovićevih *87 pesama* objavljeni su bezmalo u isto vreme). U radu će posebno biti reči i o vezi između ilustracija i teksta gde se može pratiti socijalna i kosmopolitska linija koja onda, samim tim, obeležava i časopise u kojima su Vučova dela publikovana.

Sanja Petrović Todosijević

(Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd)

Slika oca u jugoslovenskim časopisima za decu od kraja Drugog svetskog rata do šezdesetih godina 20. veka

Decembra meseca 1949. godine Treći plenum CK KPJ proklamovao je novu politiku obrazovanja i vaspitanja koja je svoj puni izraz našla u reformi školskog sistema koja je u Jugoslaviji sprovedena u periodu od 1953. do 1958. godine, kada je donet Opšti zakon o školstvu kojim je na ovim prostorima uspostavljen školski sistem kakav, uz minimalne izmene, postoji i dan danas. Reforma celokupnog školskog, odnosno pre svega osnovnoškolskog sistema kojim je u Jugoslaviji i Srbiji (1959) uspostavljena jedinstvena osmorazredna osnovna škola, predstavljala je okvir za uspostavljanje nove politike obrazovanja i vaspitanja, one „kojoj su strani birokratizam i ukalupljenost misli“, koja je po prvi put napustila školu i školska dvorišta i izašla na ulicu, u nova stambena naselja. Uspostavljanje takve politike obrazovanja i vaspitanja nije bilo moguće uz isključivo angažovanje škole i nastavnika. Zbog toga su u pomoć pozvane masovne organizacije od koji je značajna prednost data Pionirskoj organizaciji ali i milionska masa roditelja koji postaju ključan faktor u procesu obrazovanja i vaspitanja budućih graditelja socijalističke zajednice. „Prepoznavanje“ roditelja i roditeljstva, njihovo uključivanje u realizaciju jedne od najznačajnijih političkih odluka koju je jugoslovensko državno i partijsko rukovodstvo donelo krajem četrdesetih i početkom pedesetih godina 20. veka, a to je stvaranje modernog sistema obrazovanja i vaspitanja odnosno škole, imalo je ključni uticaj na proces stvaranja moderne porodice u kojoj su se svi članovi iste morali prihvatiti novih društvenih uloga. „Pomeranje“ porodice sa margine privatnog i intimnog ka centru društvenih zbivanja posebno se odrazilo na viđenje uloge oca koja je kako u jugoslovenskim časopisima za decu tako i u drugim štampanim medijima počela da dobija nove konture.

Strahinja Polić

(Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu)

Uređivačka politika časopisa *Venac* (1972–1991) i njegove strategije u izgradnji književne svesti omladinskog uzrasta

U radu se ispituju mogućnosti, dometi i ograničenja ambiciozne uredničke politike časopisa *Venac*. Sagledavaju se književne, estetske i ideološke vrednosti koje učestvuju u oblikovanju njegovog sadržaja. Poseban cilj rada je da objasni uređivačku strategiju koja insistira na izgradnji jedinstvene i celovite književne svesti publike omladinskog uzrasta. Rad ispituje problem recipijentnosti i usklađenost časopisa sa osobenostima čitalaštva kom je namenjeno. Uredništvo časopisa dve decenije je okupljalo značajne figure iz književnog života, te se u njihovom radu mogu uočiti naponi ka uspostavljanju korpusa književnih saznanja namenjenih omladinskom uzrastu, kao i težnju ka akademizaciji znanja i kanonizaciji pojedinih književnika u sprezi sa kulturno-političkim kontekstom u kom je časopis objavljivan. Rad ispituje i status časopisa u kontekstu šire strategije izdavačke kuće „Dečje novine“.

Melanija Rimar

(Odgovorna urednica časopisa za decu *Zagradka*)

Časopisi za decu na rusinskom jeziku *Naša zagradka* (1937–1941) i *Pionirska zagradka* i *Zagradka* (od 1947)

Prvi broj časopisa za decu na rusinskom jeziku *Naša zagradka* štampan je 1937. i izlazio je do 1941. godine. Od 1947. pa sve do danas časopis izlazi prvo pod nazivom *Pionirska zagradka* (do 1990), a posle, sve do danas kao *Naša zagradka*. To je jedini časopis za rusinsku decu na njihovom maternjem jeziku. Namenjen je deci školskog uzrasta, a dodatak na 4 strane *Mala zagradka* namenjen je predškolskoj deci. Na svojim stranicama (24) časopis informiše, obrazuje, vaspitava, zabavlja. Prati učeničke aktivnosti u školama, smotre, manifestacije, festivale, Susrete škola, zatim objavljuje dečje literarne i likovne radove, raspisuje nagradne konkurse za decu i za književnike i afirmiše književnost za najmlađe čitaoce ne samo rusinskih, već i književnika drugih naroda i nacionalnih zajednica. Decenijama saraduje sa srodnim časopisima na srpskom, slovačkom, rumunskom, mađarskom, a u bivšoj Jugoslaviji sa svim časopisima koji su izlazili u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Makedoniji... Važan zadatak časopisa je stimulisanje stvaralačkog duha kod dece i razvijanje ljubavi prema knjizi. Ovo je prva karika u formiranju čitalačke publike.

Sanja Roić

(Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Od Pionira do Duge, transformacija jednog časopisa

Časopis za djecu Zajednice Talijana iz Istre i s Kvarnera *Il Pioniere / Arcobaleno* koji izlazi u Rijeci od 1948. godine do danas svjedoči o transformaciji kulturnih i obrazovnih modela nacionalne

zajednice koja se zatekla u kompleksnim povijesnim prilikama. *Il Pioniere* je pokušao konstruirati novi kulturno-civilizacijski dijalog na politički i ideološki transformiranom prostoru, održavajući pritom jezični kontinuitet. Taj se koncept, međutim, već od sredine 60-ih godina postepeno napušta, tako da promjena imena u *Arcobaleno* 1990. godine svjedoči o novoj transformaciji i uključivanju u tada aktualne ideološke i povijesne tokove i promjene.

Predrag Todorović

(Institut za književnost i umetnost, Beograd)

Tarzan u stripu

Naš rad je pokušaj trasiranja neverovatnog širenja uticaja lika Tarzana na mlade generacije u nekadašnjoj Jugoslaviji, u ovom slučaju uz pomoć stripa, proglašenog za „devetu umetnost“. Otkako je Edgar Rajs Barouz objavio 1912. prvi roman o Tarzanu *Tarzan of the Apes* (Tarzan među majmunima), ovaj prvi književni super junak dvadesetog veka, postao je kulturna ikona. Zahvaljujući Barouzovoj pronicljivosti i osećaju za biznis, Tarzan će ubrzo, uz pomoć filma, stripa, crtanog filma, slikovnica i suvenira postati robna marka koja opstaje duže od veka. U preko dvadeset romana i na desetine kratkih priča o Tarzanu Barouz je pothranjivao maštu čitalačke publike tokom decenija posle objavljivanja prve knjige. Prvi film snimljen je već 1927. a prvi strip se pojavio 1929. Među mnogobrojnim crtačima izdvajaju se dvojica: Hal Foster i Bern Hogart. U svetu objavljivanje stripa o Tarzanu traje neprekidno, sve do dana današnjeg. U Jugoslaviji objavljivanje stripa o Tarzanu počelo je tokom šezdesetih godina i trajalo dugi niz godina. U preko stotinu svezaka mogli smo pratiti crtane avanture ovog junaka. Tako se i u nas Tarzan pretvorio u pop ikonu, koja još uvek traje svoj život u stripu u današnjoj Srbiji.

Tijana Tropin

(Institut za književnost i umetnost, Beograd)

Pipci i rakete: razvoj naučnofantastične ilustracije u srpskoj periodici za decu i omladinu jugoslovenskog perioda, na primeru *Politikinog zabavnika*

Ovaj rad će pokušati da istraži načine na koje se tradicija naučnofantastične ilustracije u dečjoj i omladinskoj periodici razvijala i bogatila tokom vremena. Zbog izobilja materijala, analiza je ograničena na nekoliko godišta *Politikinog zabavnika*, konkretno 1961, 1971, 1981. i 1991. godinu, sa fokusom na ilustracije rađene za rubriku naučnofantastične priče. Godina 1961. odabrana je kao granična budući da su zbog prvog čovekovog leta u kosmos upravo od tog datuma tekstovi futurističkog i naučnofantastičnog karaktera postali daleko zastupljeniji u brojevima *Zabavnika*. Pokušaćemo da registrujemo promene u formatu i stilu ilustracije, njenom pozicioniranju u odnosu na tekst, lični pečat pojedinih ilustratora od Božidara Veselinovića do Dobrosava Boba Živkovića, kao i veze između novinske ilustracije i drugih umetničkih formata kojima su se pojedini autori bavili (pre svega strip, ali i ilustracija knjiga i klasično slikarstvo). Ilustratori *Politikinog zabavnika* su svojim raznorodnim opusima formirali naučnofantastični imaginarijum više čitalačkih generacija, ali su ilustracije rađene za ovaj časopis svakako imale najširi krug publike i trenutnu recepciju.

Milica Ćuković

(Institut za književnost i umetnost, Beograd)

U Zmajevom krugu: Tihomir Ostojić kao saradnik pedagoško-zabavnog lista *Dečije novine*

Ulazak Tihomira Ostojića u srpsku književnost vezan je za „čika Jovin list“ *Neven*, u kojem je Ostojić, u periodu od 1882. do 1884. godine, objavljivao poeziju, prozu i odlomke iz svog đачkog dnevnika. Gotovo četiri decenije nakon saradnje u *Nevenu*, Tihomir Ostojić objavio je nekoliko priloga u pedagoško-zabavnom listu *Dečije novine*. U ovom listu koji je izlazio u Novom Sadu i koji je uređivala Zorka Sime Lazića, Tihomir Ostojić pisao je o Dositeju Obradoviću, Vuku Stefanoviću Karadžiću, Petru II Petroviću Njegošu, ali i o poetičkim i stilskim karakteristikama pojedinih žanrova srpske narodne književnosti, kao što su poslovice i epske pesme. U radu se uočavaju sličnosti između *Nevena* i *Dečijih novina* u kompoziciji (rasporedu i načinu imenovanja rubrikâ), vaspitnoj funkciji (insistiranju na značaju poznavanja srpskog jezika i gramatike, vaspitanju ukusa i upućivanju mladih čitalaca na umetnički vredna ostvarenja i kvalitetnu periodiku), idejnoj (i ideološkoj) ravni – jačanju svesti o nacionalnom identitetu (rodoljublje), u vidovima korespondencije između književnih i likovnih priloga (poezija za decu napisana „na sliku“), kao i u načinu imenovanja samih urednika (čika Jova/tetka Zorka), te u modusima komunikacije urednika sa svojim čitaocima – u radu se detaljnije analizira rubrika prepiske sa čitaocima kako u *Nevenu*, tako i u *Dečijim novinama*. Posebna pažnja u radu se posvećuje kulturni pamćenja i načinu na koji je u *Dečijim novinama* čuvana uspomena na Jovana Jovanovića Zmaja (čime se implicitno sugeriše povezanost i poetički kontinuitet između ovih dveju periodičnih publikacija), kako posredstvom stalne rubrike „Zmaj Jovine pesme“ (ponekad imenovane kao „Pesme čika Jove Zmaja“), u kojoj je redovno objavljivana poezija za decu Jovana Jovanovića Zmaja, tako i objavljivanjem pojedinačnih priloga o ovom srpskom književniku (među važnije priloge spadaju tekstovi „O čika-Jovi i čika-Jovinu listu. Prve i poslednje pesme čika-Jovine“ Milana Ševića, „Apoteoza. Zmaj-Jovanu Jovanoviću“ Alekse Šantića i „Moje prvo i poslednje viđenje sa čika-Jovom“ Zorke Lazić), pri čemu je izuzetno važno istaći da je veliki broj saradnika *Nevena* kasnije sarađivao i u *Dečijim novinama*: Milan Šević, Tihomir Ostojić, Stevan V. Popović (čika Steva) i dr, kao što je sličnost u porodičnoj tragediji čika Jove i tetka Zorke (gubitak dece i supružnika – Ruže Ličanin/Sime Lukina Lazića) dovela do sličnosti u ciljevima bavljenja književnošću za decu, o čemu je Zorka Lazić podatke ostavila u autopoetičkom tekstu o susretu sa Jovanom Jovanovićem Zmajem. Pored poređenja *Nevena* i *Dečijih novina*, u radu se analiziraju prilozima Tihomira Ostojića i situiraju se kako u kontekst periodične publikacije u kojoj su objavljeni tako i u celinu autorovog opusa.

Marijana Hameršak

(Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb)

***Naš pionir* i (o)tisak izbjeglištva**

Rad se bavi časopisom *Naš pionir* koji je tijekom 1944. godine izlazio u Egiptu (Kairo-El Shatt) u nakladi između 460 i 480 primjeraka. Nakon osvrta na osnovne bibliografske odrednice (razdoblje i ritam izlaza, format, jezik, pismo, tipografija, ilustracije, publika i dr.) svih objavljenih brojeva *Našeg pionira*, u radu se kroz analizu sadržaja i usporedbu sa srodnim publikacijama, prije svega *Pionirskim prilogom* u *Našem listu* i časopisom *Pionir*, u osnovnim crtama iznose uredničke i autorske poetike i politike ovog periodika. Posebna pozornost

posvećuje se vezi *Našeg pionira* s društveno-povijesnim kontekstom u kojem se pojavljuje, pri čemu se naglasak preusmjerava s ideološko-političkih pitanja, koja su bila u fokusu dosadašnjih osvrta, na šira pitanja konstrukcije izbjeglištva i svakodnevice života u logoru, kao i na pitanja mogućnosti interpretacije samog časopisa kao medija adaptacije, ali i otpora danom okružju.

Valentina Hamović

(Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu)

***Politikin* dodatak za decu od 1934. do 1941. godine**

Usredsređenost na izdvojeno razdoblje u objavljivanju *Politikinog* dodatka za decu motivisano je uredničkim pečatom Brane Cvetkovića. Svestrani stvaralac, kakav je bio Cvetković, ostavio je velikog traga u uređivačkoj politici čuvene „dečje strane“ pomenutog lista i ta se svestranost ogledala, između ostalog, i u njenom specifičnom vizuelnom identitetu. Ona je bila dobar primer svojevrsne intermedijalnosti - prožimali su se književni i likovni izraz kroz posebnu vrstu ilustracija, tzv. „kaiševa“, odnosno, pesama ili priča u slici čija je dinamizacija proizilazila iz postupaka koji su podsećali na film. U književnoistorijskom smislu, Cvetković je ocenjen kao „dragocena ‘kopča’ koja spaja klasični Zmajev rad na poeziji za decu sa radom naših savremenika, pre svih Duška Radovića“ (Vasa Pavković). U tom smislu, naročita pažnja biće usmerena na inovativnost Cvetkovićeve uređivačke politike, ali i na uspostavljanje specifičnog kontinuiteta sa listom *Neven* J. J. Zmaja, odnosno na njegov anticipatorski značaj u kontekstu Radovićevo *Poletarca*.

BIOGRAFIJE UČESNICA I UČESNIKA

Biljana Andonovska (1981, Beograd). Diplomске, master i doktorske studije završila je na katedri za srpsku književnost i jezik sa južnoslovenskim književnostima Filološkog fakulteta u Beogradu. Zaposlena je na Institutu za književnost i umetnost u Beogradu. Koautorka je izložbe *Avangarda: od dade do nadrealizma* (Galerija-legat Milice Zorić i Rodoljuba Čolakovića; MSUB & IKUM, 2014). Bavi se istorijom i teorijom književnosti, francuskim i srpskim nadrealizmom i avangardnom periodikom i štampom.

Ana Batinić (1979, Zagreb). Diplomirala kroatistiku i anglistiku na zagrebačkom Filozofskom fakultetu, na kojemu je 2011. i doktorirala temom „Animalističko čitanje hrvatskih dječjih časopisa“ pod mentorstvom prof. dr Vinka Brešića. Od 2004. zaposlena kao stručna suradnica, od 2005. kao znanstvena novakinja, a od 2016. kao znanstvena suradnica u Odsjeku za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Suradivala na znanstvenim projektima *Kratki pripovjedni oblici u hrvatskoj književnosti* voditelja prof. dr Tomislava Sabljaka te *Od građe do analize. Nepoznati i zaboravljeni hrvatski pisci XIX i XX stoljeća* koji je vodio akademik Dubravko Jelčić. Suraduje i na projektu digitalizacije književnih ostavština hrvatskih pisaca, u organizaciji i pripremi izložbi u Odsjeku te Dana otvorenih vrata HAZU. Objavila je autorsku knjigu *U carstvu životinja. Animalističko čitanje hrvatskih dječjih časopisa* (Zagreb, 2013), priredila zbornik *Liječnici pisci u hrvatskoj književnosti od Dimitrije Demetra do danas* (Zagreb, 2008), te *Korespondenciju Ante Tresića-Pavičića* (sa Ž. Stržićem, Zagreb, 2015). Objavila četrdesetak stručnih i znanstvenih radova te izlaganjima sudjelovala na dvadesetak domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova. Od 2001. do 2009. prevodila je za izdavačku kuću Algoritam, a od 2012. god. članica je Hrvatske udruge istraživača dječje književnosti.

Stanislava Barać (1977, Zrenjanin). Naučna saradnica u Institutu za književnost i umetnost u Beogradu, od 2004. godine angažovana na projektu specijalizovanom za proučavanje književne periodike, kojim od 2016. i rukovodi. Diplomirala, magistrirala i doktorirala na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Učestvovala u više nacionalnih, bilateralnih (*Srpska književnost u postsocijalističkim transformacijama; Desničini susreti i hrvatsko-srpski/ srpsko-hrvatski interkulturalizam*) i multilateralnih međunarodnih naučnih projekata (*Kategorija svoj/tuđ u slovenskim književnostima i kulturama*). Organizovala i uredila (sa Vesnom Matović) konferenciju i zbornik radova *Časopis Ruski arhiv (1928–1937) i kultura ruske emigracije u Kraljevini SHS/Jugoslaviji*; organizovala konferenciju *Časopis Žena danas 1936–1940*. Autorka je dve monografske knjige (*Avangardna „Misao“*, 2008; *Feministička kontrajavnost. Žanr ženskog portreta u srpskoj periodici 1920–1941*, 2015) i preko trideset naučnih studija. Glavne oblasti istraživanja: srpska i jugoslovenska književnost 20. veka, posebno u periodu između dva svetska rata, ženska književnost i feministička periodika.

Krinka Vidaković-Petrov. Naučni savetnik u Institutu za književnost i umetnost u Beogradu (u penziji), prevodilac i diplomata. Oblasti istraživanja: hispanistika, judaistika, srbistika, folkloristika, komparatistika, književno prevođenje, književnost holokausta, međunarodni odnosi. Dobitnik je nagrade „Miloš Đurić“ Udruženja književnih prevodilaca Srbije za najbolji pesnički prevod za 1987. godinu. Bila je ambasador Jugoslavije u Izraelu (2001–2006). Objavila je veliki broj naučnih radova u akademskim publikacijama u SAD, Španiji, Izraelu, Italiji, Francuskoj, Velikoj Britaniji, Rumuniji, Novom Zelandu, Makedoniji, Kini, Poljskoj i Mađarskoj. Objavljene monografije: *Kultura španskih Jevreja na jugoslovenskom tlu: XVI–XX vek* (Sarajevo, 1986 i 1990; Beograd, 2001), *Ogledi o usmenoj književnosti* (Beograd, 1990), *Srbija i Španija: književne veze* (Beograd, 2007), *Srbi u Americi i njihova periodika* (Beograd, 2007), *Od Balkana do Tihog okeana: kultura i književnost srpskih iseljenika u SAD* (Beograd, 2014), *Aspects*

de la culture des Juifs espagnols dans l'espace yougoslave XVI–XX siècles (Pariz, 2012), *Serbian Americans: History. Culture. Press* (Los Angeles, 2015) i *Horizont Hispanija* (Beograd, 2017).

Bojan Đorđević (1965, Trstenik). Diplomirao je, magistrirao i doktorirao na katedri za srpsku književnost Filološkog fakulteta u Beogradu. Bavi se književnoistorijskim istraživanjima dubrovačke i bokokotorske kulture, kao i kulturne istorije Srba i Hrvata u dvadesetom veku. Profesor je arhivistike i muzeologije na Katedri za bibliotekarstvo i informatiku Filološkog fakulteta u Beogradu i spoljni saradnik Instituta za književnost i umetnost u Beogradu. Objavio je deset monografija i više od sto naučnih studija.

Svetlana Kalezić-Radonjić (1980, Podgorica). Književnica, doktor filoloških nauka, esejista i književna kritičarka. Njena najuža stručna profilacija, pored šezdesetak radova iz drugih oblasti (u širokom rasponu od usmene i srednjovekovne do moderne i savremene književnosti) vezana je za književnost za djecu i omladinu, što se ogleda i u temama njenog magistarskog (*Umjetnost riječi Ivane Brlić-Mažuranić*, 2006) i doktorskog rada (*Tipologija crnogorskog romana za djecu i omladinu 1953–1978*, 2009). Dati predmet predaje na Studijskom programu za srpski jezik i književnost Filološkog fakulteta, kao i na Studijskom programu za obrazovanje učitelja i Studijskom programu za predškolsko vaspitanje Filozofskog fakulteta u Nikšiću. U zvanje docenta izabrana je 2013. godine. Član je Centra mladih naučnika pri Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti, Hrvatske udruge istraživača dječije književnosti (HIDK) i Evropske mreže za književne komparativne studije (Réseau européen d'études littéraires comparées/European Network for Comparative Literary Studies REELC/ENCLS). Govori engleski, francuski i italijanski jezik, a služi se španskim. Živi u Podgorici.

Virna Karlić (1985, Rijeka). Radi kao viša asistentica na Katedri za srpsku i crnogorsku književnost pri Odsjeku za južnoslavenske jezike i književnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Godine 2008. završila je studij južnoslavenskih jezika i književnosti te etnologije i kulturne antropologije, a 2014. godine je doktorirala na temi „Određenost i neodređenost u srpskom i hrvatskom jeziku“ u sklopu Poslijediplomskog doktorskog studija lingvistike na istom fakultetu. U okviru studija južnoslavenskih jezika i književnosti izvodi nastavu iz područja srpskog jezika. Tijekom svojeg dosadašnjeg radnog vijeka bila je angažirana u svojstvu suradnice na dva znanstvena projekta: *Književni, jezični i kulturološki aspekti hrvatsko-makedonskih odnosa* pod vodstvom dr Borislava Pavlovskog i *Hrvatski književno-kulturni identitet u tranziciji/regionalnom kontekstu (aspekti hrvatsko-srpskog kulturnog dijaloga)* pod vodstvom dr Dušana Marinkovića. Autorica je dvadesetak znanstvenih i stručnih radova te je sudjelovala na petnaest međunarodnih znanstvenih skupova. Zajedno sa Dušanom Marinkovićem i Sanjom Šakić uredila je zbornik radova *Tranzicija i kulturno pamćenje* (2017) s istoimenog međunarodnog znanstvenog skupa.

Nemanja Karović (1989, Beograd). Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, studijski program *Srpska književnost i jezik* upisao 2008. godine, gde je diplomirao 2014. godine. Master akademske studije na istom fakultetu upisao 2014. godine, modul *Srpska književnost*, a završio ih 2015. godine odbranivši rad „Istražni postupak kao literarni proseed u delima Danila Kiša i Franca Kafke“. U školskoj 2015/2016. godini upisao je doktorske akademske studije Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu, modul *Srpska književnost*. Trenutno pohađa drugu godinu doktorskih studija. Bio je zaposlen u OŠ „Duško Radović“ u Sremčici, potom u OŠ „Vuk Karadžić“ u Sremčici, a zatim i u Trećoj beogradskoj gimnaziji. Od januara 2016. godine zaposlen je na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, kao saradnik u nastavi na predmetu *Uvod u tumačenje književnosti*.

Eva Kovolik. Studirala slavistiku (južnoslavistiku i rusistiku) i germanističku nauku o književnosti, kao i nemački kao strani jezik u Haleu/Nemačkoj i doktorirala je 2012. godine sa temom „Istorija i naracija. Strategije fikcionalizacije kod Radoslava Petkovića, Davida Albaharija i Dragana Velikića“ (publ. 2013. godine na nemačkom: *Geschichte und Narration*).

Fiktionalisierungsstrategien bei Radoslav Petković, David Albahari und Dragan Velikić). Naučna je saradnica na seminaru za slavistiku na haleškom univerzitetu od 2015. godine. Kourednica je (zajedno sa G. Lehmann-Carli i T. Petzer) zbornika (*Südost-)Europa. Narrative der Bewegtheit* (2017). Trenutni interesi istraživanja: Trauma i pripovedanje u južnoslovenskim književnostima, migracija i književnost, književnost za decu, postkolonijalistčki i feministički teorijski pristupi u nauci o književnosti.

Jelena Lalatović (1994). Feministička aktivistkinja, teoretičarka i književna kritičarka iz Beograda. Diplomirala je i masterirala na Katedri za opštu književnost i teoriju književnosti na Filološkom fakultetu u Beogradu, odbranivši master rad pod naslovom *Ženska strana rata: memorija i poetika u romanu Ravnoteža i časopisu ProFemina autorke i urednice Svetlane Slapšak*. Trenutno je na prvoj godini doktorskih studija na matičnom fakultetu. U časopisu *Genero: časopis za feminističku teoriju i studije kulture* objavila je rad o romanima Elene Ferante – *Napuljska tetralogija pod lupom feminističke naratologije*. Jedna je od urednica *Bookvice, portala za pobunjena čitanja*, gde objavljuje književnu kritiku. Objavljivala je tekstove u *Danasu, Reči, Liceulice*, kao i na portalima *Mašina, Bilten, Muf, Peščanik, Libela*.

Jelena Milinković (1981, Beograd). Diplomirala je 2006. na Filološkom fakultetu u Beogradu na grupi srpska književnost i jezik sa opštom književnošću. Na istom fakultetu je 2016. odbranila doktorsku tezu *Ženska književnost u časopisu Misao 1919–1937*. Koautorka je knjige *Dvadeset žena koje su obeležile XX vek u Srbiji* (Beograd, NIN 2013). Jedna je od urednica zbornika *Nova realnost iz sopstvene sobe, književno stvaralaštvo Milice Janković* (Beograd, Veliko Gradište: Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković“, Narodna biblioteka „Vuk Karadžić“). Članica je redakcije *Knjiženstva, časopisa za studije književnosti, roda i kulture*. Koordinatorica je i jedna od autorki baze podataka *Knjiženstvo* (<http://knjizenstvo.etf.bg.ac.rs/sr>). Zaposlena je kao naučna saradnica na Institutu za književnost i umetnost u Beogradu na projektu *Uloga srpske periodike u formiranju književnih, kulturnih i nacionalnih obrazaca* (<http://periodika.ikum.org.rs/>).

Višnja Mičić (Vukazić) (1980, Bar). Osnovnu školu i gimnaziju završila je u Baru. Diplomirala je i doktorirala na Učiteljskom fakultetu u Beogradu. Doktorski rad na temu *Sintaksička analiza rečenice u mlađim razredima osnovne škole* odbranila je 2013. godine pod mentorstvom prof. dr Milice Radović Tešić. Radi na Učiteljskom fakultetu od 2005. godine, najpre kao saradnik. Sada je docent za predmete *Metodika razvoja govora I, II, Sintaksa proste rečenice – metodički aspekt* (Beograd) i *Metodika nastave srpskog jezika i književnosti I, II* (odeljenje u Vršcu). Najznačajniji radovi koje je do sada objavila su: *Sintaksa proste rečenice u razrednoj nastavi*, Učiteljski fakultet, Beograd (2016), „Nehronološko čitanje zbirke pesama *Avanture Kraljevića Marka*“, *Inovacije u nastavi* (4/2015), „Funkcija ogleдалa u bajkama *Grozdane Olujić – mogućnosti za metodičku obradu*“, *Buntovnici i sanjari – književno delo Grozdane Olujić*, Učiteljski fakultet u Beogradu (2010), „Metodički aspekti savremenog bukvara“ (koautor), *Bukvar i bukvarska nastava kod Srba*, Pedagoški muzej, Beograd (2010).

Snežana Nenezić (1964, Kruševac). Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Beogradu na grupi *Istorija umetnosti* 1989. godine kod prof. dr Miodraga Jovanovića. U Narodnoj biblioteci Kruševac radi od 1991. godine. Na Filološkom fakultetu u Beogradu – Katedra za bibliotekarstvo i informatiku završava specijalističke studije 1997. godine (prof. dr Branko B. Knežević) i magistrira 2003. godine (prof.dr Aleksandra Vraneš). Stručno zvanje viši bibliotekar stekla je 2000. godine, a bibliotekar savetnik 2006. godine. U periodu od 2005. do danas učesnik je domaćih konferencija o digitalizaciji u organizaciji Nacionalnog centra za digitalizaciju i Matematičkog fakulteta u Beogradu, kao i međunarodnih konferencija u regionu (*SEEDI conference*). Učesnik je međunarodnih naučnih konferencija u organizaciji Filološkog fakulteta u Beogradu. U periodu od 2007. do 2015. godine raspoređena na poslovima u Zavičajnom odeljenju Narodne biblioteke Kruševac. Trenutno je direktor Narodne biblioteke Kruševac.

Zorana Opačić (1970). Profesor *Književnosti za decu i mlade* na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Diplomirala je, magistrirala i doktorirala srpsku književnost na Filološkom fakultetu u Beogradu. Objavila je knjige *Alhemičar pripovedanja Stanislav Krakov* (2007), *Poetika bajke Grozdane Olujić* (2011), *Naivna svest i fikcija* (2011), priredila više knjiga, antologija i naučnih monografija. Bavi se istraživanjem književnosti za decu i savremene srpske književnosti. Objavljuje radove u nacionalnim i međunarodnim naučnim časopisima i zbornicima. Učestvovala je na naučnim konferencijama u Nemačkoj, Rusiji i Poljskoj. Bila je gostujući profesor na Filološkom fakultetu Pedagoškog univerziteta u Krakovu.

Jelena Panić Maraš (1976, Užice). Docentkinja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu na predmetu *Književnost za decu i mlade*. Studije književnosti završila je na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, a postdiplomske studije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu gde je i magistrirala i doktorirala. Na matičnom fakultetu realizuje i izborni predmet *Mladi junak u savremenom srpskom romanu za decu*. Saradnica je više nacionalnih i regionalnih projekata. Autorka je monografije *Grad i strast, naturalistički elementi u srpskom modernističkom romanu* (2009). Objavila je preko četrdeset naučnih članaka, studija, eseja i kritika u časopisima i zbornicima radova. Članica je žirija za dodelu godišnje nagrade iz oblasti književnosti za decu *Plavi čuperak* Zmajevih dečjih igara iz Novog Sada. Oblasti naučnog interesovanja su joj srpska književnost 20. veka, sa posebnim akcentom na period avangarde, odnosno srpska književnost za decu i posebice veze između avangarde i književnosti za decu.

Sanja Petrović Todosijević (1977, Šabac). Diplomirala je na Katedri za opštu savremenu istoriju Odeljenja za istoriju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Na istoj katedri je magistrirala. Doktorsku tezu pod nazivom „Socijalizam u školskoj klupi. Reforma osnovnoškolskog sistema u Srbiji 1944–1959“ odbranila je u okviru doktorskog programa *Transdisciplinarne studije savremene umetnosti i medija* na Fakultetu za medije i komunikacije Univerziteta Singidunum. Od juna 2007. zaposlena je u Institutu za noviju istoriju Srbije. Bavi se društvenom istorijom Srbije i Jugoslavije u periodu posle Drugog svetskog rata sa posebnim akcentom na istoriju obrazovanja i detinjstva kao i istorijom Drugog svetskog rata. Angažovana je na više međunarodnih projekata koji su uže povezani sa osnovnim usmerenjem njenog istraživanja. Bila je član i sekretar *Redakcija za izdavanje građe i dokumenata Instituta za noviju istoriju Srbije* (2011–2015). Jedan je od osnivača Centra za jugoslovenske studije (Cejus) koji postoji pri Fakultetu za medije i komunikacije od 2016. godine. Dr Sanja Petrović Todosijević je član Projektnog tima Radne grupe Republike Srbije za obnovu bivšeg jugoslovenskog paviljona u Državnom muzeju Aušvic-Birkenau, koordinator je arhivskih istraživanja Muzeja Holokausta iz Vašingtona za Srbiju i član Nacionalne grupe Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije za implementaciju edukativnih materijala o antisemitizmu ODIHR i Kuće Ane Frank (Amsterdam). Učestvovala je u radu dvadeset tri konerencije i međunarodna skupa kao i u realizaciji brojnih tribina i promocija. Autor je većeg broja radova objavljenih u domaćim i stranim časopisima kao i monografske studije *Za bezimene. Delatnost UNICEF-a u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji 1947–1954* (Beograd, 2008).

Strahinja Polić (1989) Diplomirao i odbranio master rad na Filološkom fakultetu u Beogradu na smeru za srpsku književnost i jezik, gde je upisao i doktorske studije. Angažovan je kao saradnik u nastavi na Učiteljskom fakultetu u Beogradu na predmetu *Književnost za decu i mlade*.

Melanija Rimar (Ramač) (1958, Ruski Krstur). U rodnom mestu je završila osnovnu školu i gimnaziju na maternjem, rusinskom jeziku. Diplomirala je na Prirodno-matematičkom fakultetu – smer geografija, u Novom Sadu. Prvu zbirku poezije *Ranši novini* (Jutarnje novine) za odrasle objavila je 1983. godine, a posle je počela da piše pesme, kratke priče, dramske sličice i bajke za decu. Objavljene su joj zbirke poezije i proze: *Ljeto u đida* (Leto kod dede) 1987, *Slunečkov son* (Sunašcevan san) 1991, *Pošeptala mi ptica* (Šapnula mi je ptica) 1999, *Skazkov zaglavčok* 2001, *Bajkino jastučje* (priče i bajke na srpskom) 2007, *Šnurka i gužljik* (Pertla i čvorić)

2008, *Čilaš, a bez princa* 2012, *Žvirki u azbuki* (Zverčice u azbuci) 2013, *Hajziban na špargu* (Voz na kanap), 2016, *Na krilima mašte* (proza na srpskom) 2016, *Kec iz udvaranja* (poezija na srpskom) 2016. Zastupljena je u antologijama pesama za decu, u bukvarima, čitankama i nekim udžbenicima na rusinskom, kao i u deset antologija poezije, proze i dramskih sličica za decu na srpskom jeziku. Pesme i priče prevedene su joj i na ukrajinski, ruski, slovački, rumunski, makedonski i bugarski jezik. Za časopis za decu *Zagradka* čija je odgovorna urednica, prevodi savremene stihove i priče srpskih književnika. Napravila je izbor pesama 50 najpoznatijih autora, a Međunarodni centar književnosti za decu *Zmajeve dečje igre* objavio je dvojezičnu (srpsko-rusinsku) knjigu *Da li mi verujete – Či mi verice* 2013. godine. Član je Društva književnika Vojvodine. Živi i stvara u Petrovaradinu.

Sanja Roić (1953, Pula). Maturirala je u Švicarskoj (Liceo cantonale), u Luganu. Diplomirala je talijanistiku i germanistiku na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i magistrirala i doktorirala (mentor prof. emeritus Mate Zorić). Od 2005. je redovna profesorica u trajnom zvanju na istom Sveučilištu i predstojnica Katedre za talijansku književnost. Predavala je na Sveučilištima u Rimu, Torinu, Trstu, Peskari, Napulju, Bariju, Cataniji, Berlinu, Varšavi, Ljubljani, Zadru i na Univerzitetu Crne Gore. Predavala i istraživala na Freie Universitat u Berlinu 1991/92. i 1995. kao stipendistica zaklade *Alexander von Humboldt* iz Bona. Usavršavala se i istraživala na više talijanskih i europskih sveučilišnih i znanstvenih institucija. Sudelovala je s referatima na kongresima u Hrvatskoj, europskim zemljama, SAD i Indiji. Objavila je više autorskih i uredničkih knjiga te stotinjak znanstvenih radova u domaćim i stranim publikacijama iz talijanske kulture (od 16. do 21. stoljeća) i komparatistike. Bila je voditeljica znanstvenog projekta *Hrvatsko-talijanski kulturni odnosi* (2002–2014) a od 2011. vodi međunarodni projekt *Viaggio adriatico*. Talijanski kulturni institut u Zagrebu dodijelio joj je 1999. godine godišnju nagradu za talijanistiku, a Predsjednik Talijanske Republike odlikovao ju je 2007. odličjem *Stella della solidarieta*, reda *commendatore* za zasluge u promicanju talijanske kulture. Dobitnica je talijanske nagrade *Flaiano* za strane talijaniste 2014. godine.

Predrag Todorović (1958, Split). Osnovnu školu i gimnaziju završio u Beogradu. Diplomirao je na Filološkom fakultetu u Beogradu 1985, na Grupi za opštu književnost i teoriju književnosti. Odbranio je magistarski rad 6. juna 1990. na Odseku za romanistiku Filološkog fakulteta u Beogradu na temu „Protejska svest pripovedača Beketove Trilogije“. Bio je postdiplomac na Sorboni (Pariz) na Odseku za komparativnu književnost, 1989–1990. Doktorsku disertaciju odbranio je 10. novembra 2010. na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu na temu „Dadaizam u srpskoj književnosti“. U Institutu za književnost i umetnost u Beogradu zaposlen je od februara 2011. godine, kao istraživač saradnik. U maju 2012. izabran je u zvanje naučnog saradnika, i radi na projektu *Srpska književnost u evropskom kulturnom prostoru*. Objavio zbornik radova, *Beket, Antologiju srpskog dadaizma*, monografije *Planeta Dada. Istorijat i poetika, Dadaistički časopisi*, i preko pedeset naučnih radova.

Tijana Tropin (1977, Beograd). Diplomirala 2000. na Filološkom fakultetu u Beogradu, odsek Opšta književnost sa teorijom književnosti. Magistrirala 2005. godine na Filološkom Fakultetu u Beogradu, odsek Nauka o književnosti, sa temom „Motiv Arkadije u dečjoj književnosti“. Godine 2015. odbranila tezu „Teorijski aspekti prevođenja književnosti za decu sa stanovišta studija kulture“. Objavila monografiju *Motiv Arkadije u dečjoj književnosti* (Institut za književnost i umetnost, Beograd, 2006) i više radova u periodici. Tečno govori engleski i nemački jezik; pasivno poznavanje ruskog i španskog. Polja njenog naučnog rada su književnost za decu, teorija i poetika prevođenja, fantastična književnost. Zaposlena je u Institutu za književnost i umetnost u Beogradu od 2003. godine.

Milica Ćuković (1987, Pančevo). Osnovne diplomatske i master akademske studije završila na Katedri za srpsku književnost sa južnoslovenskim književnostima Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Na istoj katedri trenutno je na doktorskim studijama. Istraživač

saradnik Instituta za književnost i umetnost u Beogradu, zaposlena na projektu *Uloga srpske periodike u formiranju književnih, kulturnih i nacionalnih obrazaca*.

Valentina Hamović (1970, Kumanovo). Docent na Učiteljskom fakultetu u Beogradu za predmet *Uvod u tumačenje književnosti*. Na istom fakultetu drži i kurs *Slika deteta u srpskoj književnosti dvadesetog veka*. Diplomirala, magistrirala i doktorirala na Filološkom fakultetu u Beogradu. Monografiju *Dva pesnika prevratnika* (naporedna analiza poezije Vaska Pope i Dušana Radovića) objavljuje 2008. Godine, a knjigu eseja *Neprekidno detinjstvo* 2015. Naučne radove publikovala u časopisima *Detinjstvo*, *Poezija*, *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik*, *Književna istorija*, kao i u zbornicima Instituta za književnost i umetnost, Učiteljskog fakulteta iz Beograda, Narodne biblioteke „Stefan Prvovenčani“ iz Kraljeva, Zadužbine Desanke Maksimović. Priredila je knjige *Škola ispod stola* Mirjane Stefanović (2004) i *Mali život* Dušana Radovića (2004).

Marijana Hameršak (1977, Split). Diplomirala je 2000. godine komparativnu književnost i opću lingvistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Doktorirala je 2008. godine na istome fakultetu s tezom *Tvorbe djetinjstva i preobrazbe bajke u hrvatskoj dječjoj književnosti*. Od 2001. godine znanstvena je novakinja u Institutu za etnologiju i folkloristiku – od 2002. do 2006. godine na projektu *Folklor, književnost i kultura: predaja, bajka, maska i mit* (voditelj dr Ivan Lozica), a od 2007. do 2013. na projektu *Interpretativne razine tradicije* (voditelj dr Ivan Lozica). Trenutno je suradnica na projektu matičnog instituta *Etnografija izbjeglištva: hrvatski kontekst*, te na projektu Hrvatske zaklade za znanost *Ekonomski temelji hrvatske književnosti* (voditeljica Maša Kolanović). U hrvatskim i inozemnim časopisima i knjigama objavljuje znanstvene i stručne radove i članke o teorijskim, materijalnim i institucionalnim aspektima dječje, popularne i usmene književnosti te popularne (dječje, medijske i dr.) kulture, zatim o povijesti, teoriji i metodologiji etnologije i folkloristike, kao i o proizvodnji baštine, te izbjeglištvu u suvremenom kontekstu. Autorica je knjiga *Pričalice: o povijesti djetinjstva i bajke* (Zagreb, Algoritam 2011), *Uvod u dječju književnost* (Zagreb, Leykam International, 2015, sa Dubravkom Zima) i urednica zbornika *Folkloristička čitanka* (Zagreb, AGM i IEF 2010, sa Suzanom Marjanić), zbornik *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi* (Zagreb, IEF 2013, s Ivom Pleše i Ana-Marijom Vukušić), *Kamp, koridor, granica: studije izbjeglištva u suvremenom hrvatskom kontekstu* (Zagreb, IEF, CMS, FPZG-CEDIM 2017, sa Eminom Bužinkić). Kao vanjska suradnica predavala je na Sveučilištu u Dubrovniku (2009–2011) te preddiplomskim, diplomskim i poslijediplomskim studijima Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (od 2009).

Sanja Šakić (1986). Završila je preddiplomski i diplomski studij komparativne književnosti, te preddiplomski studij francuskog jezika i književnosti i južnoslavenskih jezika i književnosti (srbistika i bugaristika) na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Doktorandica je na na Poslijediplomskom doktorskom studiju književnosti, izvedbenih umjetnosti, filma i kulture. Sudjelovala je na osam domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova i objavila desetak znanstvenih i stručnih radova. Na projektu *Hrvatski književno-kulturni identitet u tranziciji / regionalnom kontekstu (aspekti hrvatsko-srpskog kulturnog dijaloga)* pod vodstvom dr Dušana Marinkovića bila je zaposlena kao istraživačica na projektu. Zajedno s dr Dušanom Marinkovićem i dr Virnom Karlić uredila je 2017. godine zbornik radova *Tranzicija i kulturno pamćenje*. Područja njezina užeg znanstvenog interesa jesu komparativna književnost, povijest književnosti, teorija književnosti i srpska književnost.